

COĞRAFIYANIN TƏDRİSİ METODİKASI

İZAHAT VƏRƏQİ

Bakı Dövlət Universitetinin coğrafiya fakultəsində Coğrafiya ixtisası üzrə təhsil alan tələbələrə tədris olunan *Coğrafiyanın tədrisi metodikası* adlı kurs əhəmiyyətli elm sahələrindən biri olub, yüksək ixtisaslı coğrafiya müəllimlərinin nəzəri - metodik hazırlığında böyük rola malikdir. Kursun tədris edilməsində əsas məqsəd gələcəkdə coğrafiya fənnini tədris edən müəllimlərin :

- pedaqoji hazırlığını təmin etmək,
- coğrafiya fənninin tədrisində müasir interaktiv metodların tətbiq edilməsi yollarını öyrətmək,
- dərslərin təlim, inkişafetdirici və tərbiyəedici məqsədləri arasında əlaqəni əsaslandırmaq,
- şagirdlərin müstəqil yaradıcılığının təşkil edilməsi üçün onları istiqamətləndirmək,
- təlim-tərbiyə prosesinin praktikliyini artırmaq məqsədi ilə müxtəlif vəsaitlərdən istifadə etmək bacarığını formalaşdırmaq; və s.

Coğrafiyanın tədrisi metodikası fənni VII semestrədə ,IV kursun I yarımilində 48 saat həcmində tədris edilir. Proqram 32 saat müəhazirədən və 16 saat seminar məşğələsindən təşkil olunmuşdur.

Coğrafiyanın tədrisi metodikası fənninin ən mühüm vəzifəsi tələbələrə orta məktəbdə şagirdlərinə coğrafi biliklər üzrə *nəyi* (fənnin məzmunu)*niyə* (fənnin məqsədi)və *necə*(öyrətmə metodları) öyrətməyin yollarını başa salmaqdır.

Kursun tərkibi üç bölmədən ibarətdir: *Məktəbdə coğrafiya tədrisinin ümumi məsələləri* -adlanan birinci bölmədə coğrafiya fənninin tədrisində ümumi məsələlərdən inkişaf tarixindən bəhs olunur, fənnin quruluşu və məzmunu təhlil edilir.

, "Coğrafiya tədrisinin xüsusi məsələləri"- adlanan ikinci bölmə coğrafi bilik və bacarıqları formalaşdıran metodlar sisteminə həsr edilmişdir. Üçüncü bölmə isə *Orta məktəbdə tədris olunan ayrı-ayrı coğrafiya kurslarının tədrisi məsələləri*.adlanır. Bu bölmədə isə orta məktəbin ayrı-ayrı siniflərinin coğrafiya kurslarının məzmunu və mövzuların tədris edilməsi üçün yeni texnologiyaların tətbiq edilməsinə dair nümunələr təqdim edilmişdir.

Fənnin tərkibində coğrafiyanın tədrisi metodikasının predmeti,məktəb coğrafiyasının inkişaf tarixi, pedaqoji-psixoloji əsasları, orta ümumtəhsil məktəblərində coğrafiya fənninin əsas

istişaməti, məzmunu, strukturu, tədris prosesinin başlıca metod və üsulları, coğrafi biliklərin qiymətləndirilməsi yolları və s. təqdim olunur.

Mövzular üzrə saatların paylanması

N	MÖVZULAR	Cəmi	Mühazirə	Seminar
1	Coğrafiyanın tədrisi metodikasını bir elm kimi	2	2	
2	Məktəb coğrafiyasının inkişaf tarixi. Milli kurikulum anlayışı	4	2	2
3	Coğrafiyanın təlim metodları. Yeni texnologiyaların tətbiqi.	6	4	2
4	Coğrafiya tədrisinin təşkili formaları	4	2	2
5	Coğrafiya tədrisinin başlıca prinsipləri.	2	2	
6	Coğrafiya tədrisində istifadə olunan vəsaitlər. Coğrafiya xəritələri	4	2	2
7	Şagirdlərin coğrafi biliklərinin qiymətləndirilməsi	2	2	
8	Coğrafiya müəlliminin vəzifə borcları	2	2	
9	Məktəb coğrafiya kurslarının tədris metodikasını . V sinif "Təbiət "kursunun tədrisi	2	2	
10.	VI sinif « Ümumi fiziki coğrafiya» kursunun tədrisi.	4	2	2

11.	VII sinif « Materiklər və okeanlar coğrafiyası» kursunun tədrisi.	4	2	2
12.	VIII sinif «Azərbaycan coğrafiyası» kursunun tədrisi.	4	2	2
13.	IX sinif “Dünyanın iqtisadi və sosial coğrafiya “kursunun tədrisi.	4	2	2
14.	X sinif “Yerşunaslıq” kursunun tədrisi	2	2	
15.	XI sinif “ Türk dünyasının coğrafiyası” kursunun tədrisi	2	2	
	CƏMİ:	48	32	16

MÖVZULAR VƏ ONLARIN MƏZMUNU

1.Coğrafiyanın tədrisi metodikası bir elm kimi (2 s müh.)

Cografiyanın tədrisi metodikasının predmeti,vəzifələri və tədqiqat metodları. Kursun predmeti coğrafiya fənninin tədrisi və şagirdlərdə coğrafi düşüncə tərzinin formalaşdırılması prosesidir. Coğrafiya tədrisinin təhsil, inkişafetdirici və tərbiyəedici məqsədi.

Coğrafiyanın tədrisi metodikası cografi və pedaqoji elmlərin sintezidir .Coğrafiyanın tədrisi metodikasının pedaqoji-psixoloji əsasları.Tədris metodikası şagirdlərin praktik fəaliyyətinə əsaslanan elm sahəsidir. Məktəbdə coğrafiya fənninin rolunun yüksəlməsində, müvəffəqiyyət səviyyəsinin artmasında metodikanın rolu.

Metodika elmlərinin tədqiqat metodları: nəzəri (sistemli analiz, müqayisə, tarixi,tipoloji yanaşma,ümmümləşdirmə) və empirik(qabaqcıl təcrübə ,müşahidə ,anket sorgularının aparılması,müsahibə pedaqoji eksperiment və s.)

Coğrafiya tədrisi metodikasının müasir istiqaməti:nəyi öyrənmək, niyə öyrənmək və necə öyrənmək.

2.Məktəb coğrafiyasının və coğrafiya tədrisi metodikasının inkişaf mərhələləri.Milli kurikulum anlayışı. 4 saat (2 s müh, 2 s .sem)

Azərbaycan Respublikasında məktəb coğrafiyasının inkişaf tarixi. Orta ümumtəhsil məktəblərinin tədris planında coğrafiyanın yeri.Coğrafiya təliminin məqsədi. və inkişafetdirici xarakteri.Müasir dövrdə ölkədə məktəb coğrafiyasının məzmunu, strukturu və əsas vəzifələri. Coğrafiyanın fəndaxili və digər fənnlər ilə inteqrasiyası. İnteqrativ proqramın tərtib edilməsinin başlıca tələbləri.

Orta ümumtəhsil məktəblərində aparılan təhsil islahatında coğrafiyanın yeri. Coğrafiya fənninin milli kurikulum çərçivəsində məzmun xətlərin (məvqe,təbiət,bəşəriyyət). Orta ümumtəhsil məktəblərində qabaqcıl coğrafiya müəllimlərinin iş təcrübəsinin öyrənilməsi.

3 Coğrafiyanın təlim metodları 6 s (4 s müh. və 2 s sem.)

Metod anlayışı. Təlim metoları və təlim texnologiyalarının müqayisəsi. Təlim metodlarının formaları: passiv, aktiv və interaktiv metodlarından coğrafiya fənninin tədrisində istifadə.

Təlim metodlarının həyata keçirilməsində müəllim və şagirdlərin iştirakı.

Coğrafiya fənninin təlimi metodlarının - bilik mənbələrinə və şagirdlərin idrak fəaliyyətinin xarakterinə görə təsnifatı: izahlı-əyani,repoduktiv və produktiv,problem-şərh,və tədqiqat metodları.

Yeni təlim texnologiyalarının tətbiqi: açar sözlər, BİBÖ, klaster, Venn diaqramı,Beşlik,Semantik işarələr,INSERT və s Pedaqoji texnologiyalarının qruplaşdırılması: modul texnologiya, ,layihə və oyun texnologiyaları.

Təlim metodlarının ən mühüm tipləri: şifahi (mühazirə, müsahibə, nəqlətmə,verbal-izahat istiqamətləndirilmiş mühazirə,konseptual cədvəl,T-sxem və s.) , əyani (coğrafi xəritələr,şəkil,cədvəl , sxem və diaqramlar, maket ,ekran vasitələri,kompyuter proqramları və s.) və praktk (məhəldə aparılan işlər, məsafələrin ölçülməsi, hava üzərində müşahidələr və .s).

4. Coğrafiya tədrisinin təşkili formaları 4 saat (2 s müh və 2 s sem)

Coğrafiyanın tədrisində ən mühüm təşkilat formaları – dərslər, fakultativ məşğələ və sinifdən xaric işlərdir. Dərslər pedaqoji prosesin əsasıdır. Ənənəvi və fəal dərslərin müqayisəsi. Dərslərdə verilən müasir

tələblər. Dərsin elementləri. Dərs prosesinin planlaşdırılması. Tematik planın tərtib edilməsi. Üç mərhələli dərsin quruluşu: düşünməyə yönəltmə, dərkətmə və düşünmə. Coğrafiya dərslərində motivasiya imkanları. Dərsin vaxt bölgüsünün Kolba prinsipi.

Coğrafiya dərslərində şagird fəaliyyətinin təşkili formaları. Sinif dərs sisteminin müsbət və mənfi cəhətləri. Böyük və kiçik qruplarla işin mahiyyəti, onların həyata keçirilməsi. Cütlərlə işin təşkili.

Fakultativ məşğələlər coğrafiyanı dərinlən öyrənməyin optimal yoludur. Tədris ekskursiyaları – müəllimin istiqamətləndirici rolu ilə şagirdlərə nəzəri biliklərin həyata tətbiq edilməsində ən mühüm formadır.

5. Coğrafiya tədrisinin başlıca prinsipləri 2 s. (müh)

Coğrafiya tədrisində əsas prinsiplər: elmilik, həyatilik, inkişaf etdiricilik, sistemlilik, praktiklik, nəticəyönümlülük, şagirdyönümlülük, çeviklik, tədqiqat yönümlülük, proqnoz vermək və s. Coğrafi bilik və bacarıqlara olan proqram tələbi. Deduktiv və induktiv yanaşma. Coğrafi qanunauyğunluqların, riyazi hesablamaların, səbəb – nəticə əlaqələrinin, məntiqi ardıcılıqların, terminlərin öyrədilməsi üçün tətbiq olunan metod və üsullar (strategiyalar).

Coğrafiya tədrisində məhəlşunaslıq (diyarşunaslıq), qloballaşma, iqtisadi, ekoloji prinsiplər.

Coğrafi təsəvvür və anlayışların formalaşdırılması. Coğrafi mədəniyyət anlayışı.

6. Coğrafiya tədrisində istifadə olunan vəsaitlər. Xəritə coğrafiya təlimində ən mühüm vəsaitlərdən biri kimi. 4 s (2 s müh və 2 s sem).

Coğrafiya tədrisində istifadə olunan vəsaitlər, onların təsnifatı və əhəmiyyəti. Divar xəritələrinin əsas funksiyası. Tədris xəritələrinin kartotekası. Atlaslar. Kontur xəritələr üzərində çalışma və tapşırıqların yerinə yetirilməsi metodları: xəritəni başa düşmək, xəritəni oxumaq və xəritəni bilmək təlimi. Coğrafi nomenklaturanın öyrədilməsi.

Coğrafiya dərslərində qlobusdan istifadə.

Tədris ədəbiyyatı - dərslilər, dərs vəsaitləri, atlas, müəllim və şagirdlər üçün metodik və iş dəftərləri, test kitabları və s.

Dərslilə işin təşkili – tədris mətni və didaktik aparatla işin təşkili. (dərslilik mətni, statistik göstəricilər, cədvəl, sxem, diaqram, şəkil və sual, tapşırıqlar, mətn əvvəli, mətn daxili və mətn sonu tapşırıqlarla

aparılan işlər və s) . Coğrafiya kabinetinə verilən tələblər. Kabinet kartotekasının hazırlanması. Coğrafiya meydançası.

7. Şagirdlərin coğrafi biliklərinin qiymətləndirilməsi 2 s (müh).

Bilik və bacarıqların yoxlanılmasına verilən tələblər. Təlimin nəticəsi kimi şagirdlərin – adlandırmaq və göstərmək, təyin etmək, təsvir etmək, izah etmək və proqnoz vermək qabiliyyətlərinin qiymətləndirilməsi. Monitoring anlayışı. Coğrafi biliklərin aşkara çıxarılması və qiymətləndirilməsi formaları: şifahi sorğu və yazı işləri. Sorğu metodlarının müxtəlifliyi və şagirdlərn sorğuya cəlb edilməsi yolları. Qrafik sorğu. Rəqəmlə sorğu. Şagird portfoliosunun hazırlanması. Qrup fəaliyyətinin qiymətləndirilməsi. Sualların B. Blüm taksonomiyası: yaddaş, interpretasiya, ətbiq, təhlil, sintez, qiymətləndirmə. Sınaq testlərinin keçirilməsi (bilik öyrənmə və qiymətləndirmə testləri).

8. Coğrafiya müəlliminin vəzifə borcları. 2 s(müh).

Coğrafiya müəlliminin elmi- nəzəri hazırlıq səviyyəsi. Proqram üzrə tədris materiallarının planlaşdırılması. Siniflər üzrə təqvim planının tərtib edilməsi. Tematik və gündəlik planların tərtibatı. Şagirdlərlə ünsiyyət qurmasının əsas prinsipləri – məsələlərin həllinə demokratik, humanist, diferensial, fərdi yanaşması. Təlimin texniki vasitələrindən istifadə bacarığı. Motivasiya və təlim mühitini yaratmaq qabiliyyəti. İş dəftərlərində tapşırıqların və ev tapşırıqlarının yerinə yetirilməsində müəllimin istiqamətverici fəaliyyəti.

Coğrafiya müəlliminin şəxsi təhsilini və ixtisasını artırmaq yolları.

9. Məktəb coğrafiyası üzrə ayrı-ayrı kurslarının tədris metodikası. V sinif «Təbiət» kursunun tədrisi 2 s (müh)

Kursun məzmunu, quruluşu, təhsil, inkişafetdirici və tərbiyə məqsədi. "Təbiət" fənninin əsas məqsədi inteqrativ kurs olmasıdır. Kursun məzmununda coğrafiyanın yeri. Şagirdlərin yaş səviyyəsinə uyğun olaraq- ətraf mühətdə baş verən hadisələrin dərk edilməsində, hadisə və proseslər arasında əlaqələrin yaradılmasında, təbiət hadisələrinin yarada biləcəyi nəticələrin öyrənilməsində "Təbiət" fənninin imkanları. Təqdim olunan təcrübələrin məzmunun coğrafiya fənninə marağın artırılmasında rolu. Kursun tədrisində diyarşunaslıq prinsipinin aparıcı istiqamətə malik olması.

Dərsliyə verilən tələblər baxımından “ Təbiət”kursunun dərsliyinin təhlili.Mətn, cədvəl və illustrasiyalar ilə tanışlıq.

Dərsliyin, şagirdlərin qrup şəklində iş fəaliyyətinə, dil və yazı üslubuna ,dizayn və tərtibat yeni pedaqoji texnologiyaların tətbiq edilməsi imkanlarına görə qiymətləndirilməsi.

10.VI sinif « Ümumi fiziki coğrafiya» kursunun tədrisi metodikası 4 s (2 s müh və 2 s sem).

Fiziki coğrafiyadan başlanğıc kursun əcac məqsədi: təhsilverici, inkişafetdirici və tərbiyədici xüsusiyyətlərin inkişafıdır.Kursun strukturu və məzmunu.Coğrafi təbəqənin bütövlüyünün saxlanılmasına olan tələbin –“Ümumi fiziki coğrafiya”kursunda əsas istiqamətləndirici rola malik olması.Coğrafi termin və anlayışların izahında şagirdlərin yaş səviyyəsinin nəzərə alınması.Diyarşunaslıq və ekoloji prinsiplərin yerinə yetirilməsi.Milli kurrikulumun məzmun standartlarında –mövqe,təbiət və bəşəriyyət xətlərinin nəzərə alınması.Fənnlərarası və fənn daxili inteqrasiya imkanları.İnnovativ metotların tətbiq imkanları.Coğrafi nomenklaturanın öyrədilməsi üçün təklif olunan metodlar.Təlim materiallarının planlaşdırılması.Tədris ekskursiyalarının təşkili.Ayrı-ayrı bölmələrin tədrisində tətbiq olunan metodlar. İş dəftərləri üzərində tapşırıqların yerinə yetirilməsi.

«Ümumi fiziki coğrafiya» kursu dərsliyin, şagirdlərin birgə iş fəaliyyətinə, dil və yazı üslubuna ,dizayn və tərtibat baxımından yeni pedaqoji texnologiyaların tətbiq edilməsi imkanlarına görə qiymətləndirilməsi

11. VII sinif « Materiklər və okeanlar coğrafiyası» kursunun tədrisi 4 s (2 s müh, 2 s. sem)

«Materiklər və okeanlar coğrafiyası» kursunun quruluşu və məzmunu.Kursun tədris edilməsində əsas məqsəd -materiklərin ayrı-ayrılıqda və bütövlükdə tam bir kompleks olmasını və materik və regionlar üzrə əhalinin təsərrüfat fəaliyyətinə təbiətin təsirini öyrətmək,ümumi coğrafi qanunauyğunluqlar və anlayışların ayrılıqda materiklərə tətbiq edilməsi bacarığını formalaşdırmaqdır.Kursun tədris edilməsində pedaqoji prinsiplərin yernə yetirilməsi:yaxından uzağa, sadədən mürəkkəbə induktiv və deduktiv və s. « Materiklər və okeanlar coğrafiyası»kursunun «Ümumi fiziki coğrafiya»ilə inteqrasiyası. Kursun tədrisində müqayisə metodunun tətbiq imkanları.

Ayrı-ayrı materiklərin fiziki, tematik, siyasi xəritələri ilə aparılan işlərin müxtəlifliyi. İqlim diaqramlarının təhlili. Praktik işlərin yerinə yetirilməsi üçün dərsliyin imkanları. İş dəftərləri üzərində tapşırıqların yerinə yetirilməsi. « Materiklər və okeanlar coğrafiyası» kursu dərsliyin, şagirdlərin birgə iş fəaliyyətinə, dil və yazı üslubuna, dizayn və tərtibat baxımından yeni pedaqoji texnologiyaların tətbiq edilməsi imkanlarına görə qiymətləndirilməsi.

12. “Azərbaycan Respublikasının coğrafiyası” kursunun tədrisi. 4s (2 s müh və 2 s sem).

Kursun quruluşu, məzmunu və vətənpərvərlik tərbiyəsinin formalaşdırılmasında rolu. Azərbaycan Respublikasının coğrafiyası orta məktəbin əsas təhsil bazasında fiziki coğrafi biliklərin ümumiləşdirici xüsusiyyəti. Kursun üç bölmədən -“Fiziki coğrafi mövqeyin qiymətləndirilməsi”, Təbii şərait və ehtiyatların yerləşməsi xüsusiyyətləri” və “Fiziki coğrafi rayonlaşma” –dan ibarət olması proqramı tam əhatə edir. Təbiətdən istifadə edilməsinə müasir yanaşmanın təhlili. Şagirdlərin yeni tematik xəritələr ilə tanışlığı. Çay hidroqrafları və iqlim diaqramları ilə aparılan praktik və müstəqil işlər.

Azərbaycan Respublikasının iqtisadi və sosial coğrafiyası” kursunun mahiyyəti. Kursun tədrisində müqayisə metodlarının tətbiq edilməsi. Dövrü mətbuat və internet vasitəsi ilə yeni materialların toplanması. Respublika əhalisinin yerləşməsinin əsas xüsusiyyətləri. Azərbaycan Respublikasının fiziki və iqtisadi və sosial coğrafiyası kurslarının dərsliklərinin, şagirdlərin qrup işinin təşkili, dil və yazı üslubu, dizayn və tərtibat baxımından yeni pedaqoji texnologiyaların tətbiq edilməsi imkanlarına görə qiymətləndirilməsi. İş dəftərləri üzərində tapşırıqların yerinə yetirilməsi.

13. IX sinif « Dünyanın iqtisadi və sosial coğrafiyası» kursunun 4s (2 s müh və 2 s sem)

Kursun məzmunu, məqsədi, quruluşu. Şagirdlərin elmi dünyagörüşünün formalaşdırılmasında kursun vəzifələri. “Dünyanın iqtisadi – coğrafi səciyyəsinin ümumi icmalı” və “Regionların iqtisadi – coğrafi səciyyəsi” bölmələrinin tədrisində yeni pedaqoji metodların tətbiq olunma imkanları. Produktiv və problemlə yanaşma metodlarının tətbiqi. İnkişaf etmiş inkişafda olan və geri qalmış ölkələrdə əhalinin

həyat səviyyəsinin müqayisəsi. Ayrı-ayrı ölkələrin öyrənilməsinin metodikası. Ölkələr üzrə səciyyəvi planların özünəməxsusluğu. Praktik və müstəqil işlərin sistemləşdirilməsi. Kursun evristik tədqiqat imkanları. "Dünyanın iqtisadi və sosial coğrafiyası" kursunun dərsliyinin, şagirdlərin qrup işinin təşkili, dil və yazı üslubu, dizayn və tərtibat baxımından yeni pedaqoji texnologiyaların tətbiq edilməsi imkanlarına görə qiymətləndirilməsi. İş dəftərləri üzərində tapşırıqların yerinə yetirilməsi.

14. X sinif «Yerşunaslıq» kursunun metodikası 2 s(2 s müh)

Kursun məqsədi ümumtəhsil məktəblərinin orta təhsil pilləsində fiziki coğrafi bilikləri ümumiləşdirmək, coğrafi qanunauyğunluqları şagirdlərin yaş səviyyəsinə uyğun olaraq təhlil etmək və şagirdlərin idrak fəaliyyətini aktivləşdirməkdir. "Yerşunaslıq" kursunun ən mühüm vəzifələrindən biri təbii şərait və təbii ehtiyatların insanların istifadə etməsinin artma dinamikası baxımından qiymətləndirilməsi və coğrafi mühitdə baş verən təbii-ekoloji proseslərin paylanması artması səbəblərinin təhlilini vermək, şagirdlərin problemlərin həll edilməsində iştirakını təmin etməkdir. Kursun şagirdlərdə məntiqi ardıcılıq, nəzəri biliklərin tətbiq edilməsi, müstəqil təlimə verilən imkan, dərk etmə və özünüqiymətləndirmə baxımından dəyərləndirilməsi. Kursun dərsliyində kurikulum, məzmun, dil və üslub, pedaqoji metodlar, dizayn və tərtibat, illüstrasiyalar və ətraf mühitə olan hörmət hissinin nəzərə alınması.

15. XI sinif « Türk dünyasının coğrafiyası» kursunun metodikası 2 s(2 s müh).

Kursun əsas məzmunu, quruluşu, məqsədi. Şagirdlərdə türk dünyasının qədim köklərə malik olması, türklərin Avrasiyada məskunlaşdığı ərazilərin dünya siyasətindəki rolunu dərk etdirmək «Türk dünyasının coğrafiyası» kursunun ən mühüm vəzifəsidir.

Müstəqil, məhdud dövlət qurumuna malik olan və etnos türk xalqlarının yaşadığı problemləri qruplaşdırmaq və onların həll edilməsində hər bir türksoyly vətəndaşın iştirakının vacibliyini dərk etdirmək, şagirdlərin fərdi mülahizələrini sistemləşdirmək kursun məqsədlərindən biridir.

Türk dövlətləri birliyinin möhkəmləndirilməsində şagirdlərin yaxından iştirakinin(dərslikdə onlara verilmiş təkliflər nəzərdə

tutlur)və alternativ variantlar irəli sürməklə layihələr verməsinin onlarda müstəqil düşüncə tərzinin inkişafı üçün təkanverci rolu. Kursun dərsliyində məzmun,dil və üslub, pedaqoji metodlar,dizayn və tərtibat,illüstrasiyalar və soy-kökünə olan hörmət hissini və tolerantlıq hissini nəzərə alınması.

Ədəbiyyat

1. Təlim materiallarının təkmilləşdirilməsinin nəzəri və praktiki məsələləri.»Maarif» 1981.
2. Orta məktəblərdə coğrafiya təliminin metodikası. (B.Bibikin redaktəsi ilə) «Maarif « 1978.
3. A.Hüseynov. Coğrafiya xəritəsi və onun üzərində çalışmalar. «Maarif «1997.
4. İntegrativ kurikulum mahiyyəti və nümunələr. Bakı 2005
5. Tələbələrin coğrafiyadan pedaqoji təcrübəsinin təşkilinə dair metodik göstəriş Bakı . 1986
- 6.N.Seyfullayeva.Praktik təlim metodlarından istifadənin pedaqoji-psixoloji əsasları .BDU.Dil və ədəbiyyat 2005.
7. Dərslik necə olmalıdır. Açıq Cəmiyyət İnstitutu. Bakı 2003
8. Kurt Meredit,Cenni Stil “Tənqidi təfəkkür inkişafın əsasıdır. I kitab Açıq Cəmiyyət İnstitutu .Yeni Nəsil 1999.
9. Çarlz Templ,Kurt Meredit,Cenni Stil “Uşaqlar necə dərk edir” .Bakı. 2000 . Açıq Cəmiyyət İnstitutu.
10. Çarlz Templ,Kurt Meredit, Birgə təhsil . V kitab . Bakı. 2000 . Açıq Cəmiyyət İnstitutu.
12. Kurt Meredit ,Çarlz Templ ,Dərsin planlaşdırılması və qiymətləndirilməsi .VI kitab. Bakı. 2000 . Açıq Cəmiyyət İnstitutu.
13. Çarlz Templ,Kurt Meredit,Cenni Stil Tənqidi təfəkkürün inkişaf etdirilməsi üsulları . II kitab. Bakı. 1999. Açıq Cəmiyyət İnstitutu
14. Orta ümumtəhsil məktəblərində coğrafiya proqramı. Təhsil 2002.
15. M.Zülfüqarov Coğrafiya dərslərinin səciyyəvi xüsusiyyətləri. Bakı 1983.
16. М.А Никонов(ред)»Методика преподавания региональной географии в школе»АСТ Москва 2003.
17. А.В Даринский. Методика преподавания географии. Москва Просвещения 1966.
- 18.Е.А Таможней (ред). Практикум по методике преподавания региональной географии АСТ. Москва .2006.

19. Д.П.Финаров. Методика обучения географии в школе АСТ. Москва .2007

Orta məktəb dərsləkləri

1. Ümumi fiziki coğrafiya. E.Əlizadə, N.Seyfullayeva,, « Azərbaycan» nəşriyyatı 2008. VI sinif üçün dərslək
2. «Materik və okeanların coğrafiyası» D.Ələsgərov, O.Alxasov, R.Məmmədov
«Aspoliqraf» 2008 VII sinif üçün dərslək
3. « Azərbaycan Respublikasının fiziki coğrafiyası» B.Budaqov, Y.Qəribli «Aspoliqraf»2006. VIII üçün dərslək
4. «Azərbaycan Respublikasının iqtisadi və sosial coğrafiyası» N.Əyyubov, N.Allahverdiyev, « Çarşıoğlu» 2007.VIII sinif üçün dərslək
5. «Dünyanın iqtisadi və sosial coğrafiyası» T.Gərayzadə, «Çarşıoğlu» 2005 IX sinif üçün dərslək
6. «Yerşunaslıq» M.Müseiyibov, E.Əlizadə, N.Seyfullayeva « Çarşıoğlu» 2007 X sinif üçün dərslək
- 7.»Türk dünyası coğrafiyası» M.Müseiyibov, V.Əfəndiyev,N.Seyfullayeva , «Aspoliqraf» 2006. XI sinif üçün dərslək